

Kindsforskaren

Medlemstidning för Kinds Forskarklubb

Nr 3 September 2005 Årg.16

Den gamla bilden

Bertha Peterson & Co
SVENLJUNGA.

Edvard och Johanna Jacobsson (f. Hansdotter), Kräckebo, Östra Frölunda, med barnen Hilma och Evert. (Se sid. 5)

**KINDS
FORSKARKLUBB**
Hökhult
516 96 Aplared
POSTGIRO 28 35 76 - 7

**KINDS FORSKARKLUBB
STYRELSE 2005**

Erik Hökås, ordförande
Hökhult, 516 96 APLARED
033-28 30 35

Peter Hansson, vice ordförande
Axelfors, Ängsätra, 512 94 SVENLJUNGA
0325-62 81 48
ohph@telia.com

Thomas Johansson, kassör
Box 49, 514 21 TRANEMO
0325-768 46

Ingrid Eriksson, sekreterare
Röllekevägen 7, 512 52 SVENLJUNGA
0325-61 11 35

Lennart Flink, ledamot
Annelund 12, 514 93 AMBJÖRNARP
0325 - 603 51

Majvor Svensson, ledamot
Hermans väg 3, 512 51 SVENLJUNGA

Rune Holmberg, ledamot
Ömmestorpsv.18, 514 32 TRANEMO

REDAKTIONSKOMMITTÉ

Ulla Hökås, redaktör
Hökhult, 516 96 APLARED
033-28 30 35

Kristina Svensson
Åkulla, 512 95 HÅCKSVIK
0325-521 95

Peter Hansson
Axelfors, Ängsätra, 512 94 SVENLJUNGA
0325-62 81 48
ohph@telia.com

PERIODISK PUBLIKATION

MEDLEMSAVGIFTEN

för 2005 är 80:- för enskild medlem,
institution och förening, 20:- för familjemedlem.
I medlemsavgiften ingår Kindsforskaren
med 4 nr per år.

Medlemskap vinnes antingen genom inbetalning
av medlemsavgiften till Kinds Forskarklubb
Postgiro 28 35 76 - 7 eller genom anmälan till
kassören (adress, se styrelse).

ANNONSERING i Kindsforskaren:

Medlemmar får GRATIS annonsera max 5 rader.

1/2-SIDA 100:-

1/4-SIDA 50:-

1/8-SIDA 25:-

Att bilägga löst reklamblad 100:-

Insända bidrag till Kindsforskaren ansvarar
författaren själv för. Redaktionskommittén
förbehåller sig rätten att få redigera materialet.

Utdrag ur artiklarna får göras med angivande
av källan och med författarens tillstånd.

**Ansvarig utgivare:
Erik Hökås**

INNEHÅLL

Från styrelsen	3
Matrecept från predikstolen i Tranemo	4
300-årsjubileum i Holmarp, Roasjö	5
Johannas poesibok	5
Något om släkten Helin	6
Den gamla bilden	8
Släktforskardagar i Göteborg	9
Jag var knektatös på Öna i Uddebo	10
Program för hösten 2005	12

Från styrelsen

Det har nu gått en tid sedan vi träffades i denna spalt. Sommaren brukar ju betyda litet stiltje för vår föreningsverksamhet. Då finns som bekant så mycket annat att ägna sig åt. Hur har då sommaren blivit, den tid som vi brukar hoppas så mycket på? Jag hoppas att den artat sig bra för oss litet var.

Nyligen har vi haft Släktforskarförbundets årsstämma. Denna gång så nära som i Göteborg, vilket innebar att vi blev litet fler KFK-are än vanligt. För första gången deltog vi tillsammans med våra grannföreningar med gemensam monter. Detta krävde en viss bemanning. Stort tack till er som ställde upp! Vi sålde några böcker om Kinds härads gränser och delade ut rätt många Kindsforskare. Glädjande var de många kontakter som noterades, och dessa bör förhoppningsvis ge några nya medlemmar. Som vanligt var det många deltagare i arrangemangen och beträffande stämmoförhandlingarna gick dessa i lugnets tecken. Annat var heller inte att vänta. Förbundsstyrelsen har ju lyckats väl med sin verksamhet, skött ekonomin och kommit med många bra idéer till fromma för oss forskare. Vår förening representerades av Peter Hansson och Gösta Widar, och här ska ytterligare endast noteras att förbundets västgötske ordförande Ted Rosvall blev omvald.

Förbundsstämman brukar betyda avstamp för årets verksamhet, så även denna gång. Höstens första sammankomst i Svenljunga bibliotek har troligen ägt rum när detta läses. Förhoppningsvis har många medlemmar bekantat sig med biblioteket och sett vad det har att bjuda oss släktforskare, och det är en hel del. Som vanligt kommer vi att erbjuda forskarhjälp för nybörjare på biblioteken i Tranemo och Svenljunga, men kurs i släktforskning får anstå till våren, då vi inte har fått tag på någon ledare.

Den 8 oktober är det släktforskardag för Sjuhäradsbygden på Stadsbiblioteket i Borås. Som vanligt blir det ett intressant program och inte minst tillfälle att träffa likasinnade. Vi deltar även här med bokbord och information. Den 22 oktober är det dags för nästa sammankomst, denna gång i den trivsamma Uddebo fritidsgård. Då ska den välkände Örjan Hill berätta om torp och torparliv samt presentera sin nya bok om samma ämne. Vi har stora förhoppningar på detta möte.

Om det går som planerat, och intresse finns, avslutar vi årets verksamhet med en enklare julfest. Här gäller dock att ni medlemmar talar om ert intresse. Ge gärna styrelsen tips om hur ni vill att vi ska ordna det hela. Och sedan, som vanligt, titta gärna på vad grannarna bjuder. Vi är alltid välkomna på varandras arrangemang. Utnyttja den möjligheten!

Hälsningar och väl mött på höstens aktiviteter!

Erik Hökås

Torparna – utmarksfolket som kom och gick

Kom och lyssna till **Örjan Hill** i Uddebo fritidsgård den 22 oktober kl. 14.30.

Han kommer att tala om torparna under perioden 1743-1943:

- ◆ Om böndernas nyvunna möjlighet 1743 att anlägga dagsverkstorp på utmarken.
- ◆ Om torpens koppling till förhistorisk odlingsmiljö.
- ◆ Om torparnas levnadsvillkor.
- ◆ Om hur dagsverkstorpen förbjöds med den nya arrendelagen 1943.

Välkomna!
Kaffeservering.

Matrecept från predikstolen i Tranemo

Bland gamla landshövdingekungörelser från 1700- och 1800-talet som kom till Tranemo kommunarkiv från kyrkoarkivet i höstas fanns ett matrecept på "den Rumfordska soppan". Receptet hade precis som de andra kungörelserna en notering att det blivit uppläst i kyrkan. Vem var då Rumford? Uppslagsböcker ger vid handen att han var född i Amerika men tillbringade den mesta av sin tid i Europa. Han levde mellan 1753 och 1814. Han sysslade mycket med olika fysiska experiment. För att förbättra levnadsvillkoren för de fattiga införde han den sk. rumfordska soppan; kokt på ben, blod och andra närande billiga ämnen.

Här i Sverige var det missväxt under 1700-talets sista år och även dåliga tider i början på 1800-talet. Spannmålspriserna sägs ha varit mycket höga år 1800.

Så stod alltså prästen i predikstolen i början på det nya århundradet och läste upp det Rumfordska soppereceptet för de hungriga tranemoborna. Eller så läste han kanske bara rubriken och sade att receptet fanns tillgängligt i sakristian.

Så här lyder soppereceptet:

Underrättelse om Rumphordska Soppans tillredning, med uträkning öfver kostnaden för Femtio personer.

	R:d.	sk.	r:st.
Tre och et halft skålpund Kornmjöl à 1 Riksd. Lisp:d	-	8.	5.
Tre skålpund Ärtor à 14 Riksd. Tunnan	-	6.	4.
Tio skålpund Potatoes à 2 Riksd. 32 Skill. Tunnan	-	6.	8.
Tjugoåtta Lod Salt	-	-	8.
Lök för	-	-	8.
Persilja	-	1.	-
Fyra skålpund Bröd	-	7.	10.
Två stycken Sillar *)	-	1.	-
Et och et åttendedels qwarter Öl=Ättika	-	1.	-
Et lod Peppar	-	1.	-
Summa R:d.	-	34.	7.

Hwartil tages Åttatio qwarter Wattn.

Ärtor eller Bönor sättas, lika som Korngryn, i blöt öfwer natten uti samma wattn, som de sedan skola kokas: Fem timar före måltiden sättas de på elden, som alltid bör verka midt under grytans botten, och icke vara starkare, än nödwändigt til en jemn och sakta kokning.

Derjemte hålles grytan wäl täpt; efter Twå och en half timas kokning tilläggas Potaterne och Saltet.

Potaterne böra först vara förwälde och skalade, fint stötte eller malde; då detta tilsammans kokadt uti en tima, lägges Sillen deruti. Fläsk eller Kött kan och dertil läggas, men då blifwer Soppan kostsamare. Detta kokas ännu en och en fjerdedels tima, hwarefter Ättikan tilsås och altsammans ytterligare kokas en fjerdedels tima.

Då Soppan upslås, lägges först Brödet, antingen uti skifwor eller fint sönderskuret, uti skålen, och blifwer Et och et halft Qwarter en tilräckeligt födande portion.

Til en tilredning för Femtio Personer fodras en Gryta af omkring Tio Kannors rymd, samt en mindre af Fyra Kannors rymd; Uti den upkokas Grynen, i den mindre Ärtorne, och påspädningen utur den mindre uti den större. Tjenligast blir at nyttja Lerkärl eller wäl förtent Koppar. Antingen genom flitig omröring eller dubbel botten bör widbränning förekommas. Då Kornmjöl brukas i stället för Gryn, blifwer Soppan än mindre kostsam.

Efter årstiden och tilgången förändras denna Soppa med utbyte af Kål, Kålrötter, Rofwor och Kålstjelkar samt andra Grönsaker, äfwen med krossade Ben, salt Kött och dylikt mera.

*)Efter anstälde försök har befunnits, det Soppan både blifwer smakeligare och af mera styrka, om, i stället för Sill och Ättika, Kött nyttjas, hwilket likwäl blifwer något dyrare, så framt man icke har tilfälle, att til Marquetentare sälja Köttet sedan det blifwit utkokat.

STOCKHOLM, Tryckt i Kongl. Tryckeriet, 1801.

På trycket är noterat för hand:
Kungjord uti Tranemo kyrka.

Priset för ingredienserna 34 skilling och 7 rundstycken kan enligt 1800 års markegångstaxa jämföras med 4 ½ tjog ägg, en gödd gås eller 2 ½ drängdagsverke. Vidare kan nämnas att ett skålpund är drygt 4 hg, ett lod är ca 14 gram och 80 kvarter vatten blir ca 26 liter.

Om det blev någon soppa kokt i Tranemo efter det här receptet får vi aldrig veta.

Rune Holmberg, Tranemo

300-årsjubileum i Holmarp, Roasjö

Lördagen den 27 augusti 2005 var det 300 år sedan Peter Holmertz föddes. Dagen till ära samlades åtta personer i den gamla 1700-talsstugan i Holmarp för att i denna historiska miljö vid brasans sken äta födelsedagstårta och lyssna till berättelser om Holmertz och Holmarp. Initiativtagare till firandet var Olle Lorentsson i Växjö, som ägnat mycket tid åt forskning om både Peter Holmertz och Holmarp. Värdfolk var Laila och Henry Torstensson som äger och sköter om den gamla stugan.

Vem var då denne Holmertz? Han föddes i Holmarp i Roasjö 1705, son till bonden Bengt Persson Holm. Peter utbildar sig till präst och som skeppspräst gör han två resor till Kina, den sista ombord på den ostindiefarare som utgör förebild för dagens kopia, som snart ska avsegla. Så småningom blev han kyrkoherde och prost i Valinge i Halland där han avled 1767. Om detta har Olle Lorentsson berättat i en artikel i Kindsforskaren 3/2004.

Men Holmertz är enligt Olle Lorentsson inte den ende prästen med anknytning till Holmarp. Den kände och vördade kyrkoherden i Sexdrega, Olof Nilsson Vekander (död 1694), var son till bonden Nils i Veka i Hillared, som i sin tur torde vara son till en Jon som finns i Holmarp 1630 enligt boskapslängden. Denne Jon hade flera söner. Bland andra Per Jonsson som var far till Bengt Persson Holm, alltså Peter Holmertz far.

Kyrkoherde Vekanders dotter Anna gifte sig med Erik Rosenius, som väl är den mest kände personen med rötter i Roasjö. Detta äktenskap gav upphov till nio barn, av vilka flera blev kända och adlade. Om Olles teori stämmer skulle alltså fru Anna Rosenius och Peter Holmertz vara sysslingar. Ett belägg för släktskapet finns i en tvist i häradsrätten 1703, då hustrun till komministern i Sexdrega stod anklagad för att ha kallat Erik Rosenius far för "räven i Roasjö". Ett par av vittnena är Bengt Persson i Holmarp och hans fru. Dessa sägs vara jäviga då de är släkt med fru Anna Rosenius. Om denne Bengt Persson är far till Peter Holmertz så skulle han vara Annas pappas kusin.

Men det finns fler präster med anknytning till Holmarp. Några årtionden på 1600-talet, ca 1660 till 1682, utgör Redslared och Revesjö ett eget pastorat med egen kyrkoherde. Denne hette Petrus Jonae Asperus och var bosatt i Holmarp men lär vid sin död 1683 ha begravts i Redslared. Han var son till den förre kyrkoherden i Svenljunga, Jonas Benedicti Callogaeus. Olle Lorentsson vill också placera kyrkoherden Erik Rosenius i Holmarp. Alla källor tycks vara överens om

att Rosenius var född i Roasjö, men på vilken gård och vilka som var hans föräldrar är mer osäkert. Några menar St. Habo, men Habo lär ha legat öde vid tiden för hans födelse, så därför anser andra att födelsegården borde vara Stommen i Roasjö, men att familjen senare flyttade till Habo. Än så länge är det bara Olle som vill placera Rosenius i Holmarp. Han menar dessutom att Rosenius var son till en präst och inte till en bonde. Då Olle är en god berättare, förutom en enveten och flitig släktforskare, ser vi, tacksamma åhörare vid kalaset i Holmarp, fram mot ytterligare "skrönor" och önskar honom lycka till i jakten på fler fakta som kan stödja hans teorier.

Ulla Hökås

Johannas poesibok

Edvard och Johanna Jacobsson (se sid. 1) gifte sig 21 juni 1900. Då de förlovade sig året innan skrev de var sin vers i Johannas poesialbum. Karin Haglund i Borås, dotterdotter till Johanna, har sin mormors poesibok väl bevarad.

Johannas poesibok

Den må gråta som gråta vill!
Mig skall ej sorgen betunga,
Ty hela livet och litet till,
Jag ämnar skämta och sjunga.
Mot mörka stunder och sorgens hot
Är glada lynnet den bästa bot.
J. E. Hansdotter
Kräckebo Sept. 3.
1899

Hvilken makt kan tjusa så som kärlek,
Hvilken boja hålla den som älskar,
Sjöar simmar han som anden öfver
Möta fjettrar får han örnens vingar.
Den 3 Sept. 1899
Edvard Jacobson

Något om släkten Helin

Av Gösta Magnusson

Under surfande på Internet i ämnet kvarnar stötte jag på Gårdsbo kvarn och Hjertsbo säteri. Där stod att kvarnen byggts av en Johan Hedin. Jag erinrade mig då vad jag läst om släkten Helin i Svensk släktkalender, nämligen att min morfars farfar Johan Helin hade ägt Hjertsbo säteri, som ligger en knapp mil sydväst om Ulricehamn på västra sidan av Åsunden. Namnet Hedin måste vara en felskrivning. Jag kollade med husförhörlängderna. Mycket riktigt; det var en felskrivning. Det var min morfars farfar som hade byggt kvarnen. Vad hade hänt sedan? Jag erinrade mig att jag hade en plastpåse med gamla brev från 1800-talet med anknytning till familjen Helin. Jag hade tidigare litet förstrött tittat på några av dem. Nu gjorde jag en systematisk genomgång och renskrivning och var snart igång med min släktforskning.

Äldste med säkerhet kände stamfadern, bonden Anders Arvidsson, f. 1673, var ägare till gården Redslarp i Gällstads socken i Älvsborgs län. Hans sonsons son, handlanden Johan Petersson, antog namnet Helin och inköpte 1818 säteriet Hjertsbo med underlydande i Tvärreds och Brunns socknar i Älvsborgs län, vilken egendom han ägde till sin död 1841.

Johan Helin var gift med Anna Nilsdotter Lundgren f. 1801. De hade åtta barn, fyra söner och fyra döttrar. Johan Helin var en driftig ”kraftkarl” och det blev ett uppsving på Hjertsbo under hans tid. Han anlade två kvarnar, varav en för malning och en för sågning. Sågkvarnen finns kvar. Den har överlåtits till Tvärreds hembygdsförening och visas för allmänheten.

Nils Richard Helin (min morfars far) f. den 19 februari 1826 var fanjunkare vid Älvsborgs regemente. Han kom enligt K. J. Kindvall i tjänst 1842 vid Älvsborgs regemente och Marks kompani, således vid 16 års ålder. Den 6 juli 1846 blev han förflyttad och befordrad till 2:e furir vid Vedens kompani av samma regemente och blev den 13 september 1849 befordrad till sergeant och fick 1853 förflyttning till Norra Kinds kompani, där han den 26 juli 1860 blev befordrad till fanjunkare med lön. Den 16 februari 1877 fick han avsked med pension.

Nils Richard flyttade 1853 till Bredared östergård i Gällstads socken, ½ mantal förmedlat hemman, som han brukade och disponerade. Bredared östergård var sergeantboställe för Norra Kinds kompani. Han gifte sig 1855 med Stina von Wolcker, f. 1814 på Ekholmen i Gunnarsnäs socken. Von Wolcker var ingen adlig släkt. Den härstammade från en i slutet av 1500-talet inflyttad

Nils Rickard och Stina Helin

engelsk köpman, David Wolker, tillhörande en där numera utslocknad adlig släkt Wallkrave. Det var i början av 1700-talet som man började skriva sig ”von Wolcker”. Hon hade emellertid en adlig mor: Christina Catharina Ehrencrona. I Bredared östergård föddes sonen David Richard Leonard den 18 december 1856 (min morfar).

Dottern Anna Maria Lovisa Christina föddes den 22 dec. 1858. Jag hörde ibland av min mor talas om henne som ”faster Anna”. Under den tid i början av 1900-talet då David Helin etablerat sig i Ulricehamn brukade ”faster Anna” äta söndagsmiddagarna hos David Helin och hans hustru Wendela. Men det var inte givet en gång för alla utan min mor fick varje söndagsförmiddag kvista över till faster Anna och krusa och höra om hon ville äta middag hos dem. Så fortsatte det till faster Annas död 1920.

(Nils Richard med familj kom att flytta mellan olika platser i Kinds och Redvägs härader: Åbjörnstorps i Grönahög, Svensholm i Ulricehamn, Hjertsbo i Tvärred, Hansagården i Finnekumla, Gästgivargården i Brunn och, till slut, Skattegården i Marbäcks socken. Stina dog 1895 i Brunn och Nils Richard 1896 i Marbäck. De är begravda på Marbäcks kyrkogård, liksom dottern Anna.)

David Helin med hustru Wendela Ridderstedt och barn flyttade till Ulricehamn 1899. Där växte familjen och David och Wendela fick fem barn. I Ulricehamn föddes dottern Ella 1906 (min mor). 1910 lät de bygga en villa, ”Villa Solbacken”, där David dog den 29 maj 1935. Wendela flyttade då till en hyreslägenhet och dog den 28 okt. 1948. Villan finns kvar som barndaghem i ombyggt skick på Stenbocksgatan 47 och ägs av kommunen.

David Helin gjorde militär karriär. 1916 blev han befälhavare för Borås östra landstomsområde. Den 11 dec. 1925 erhöll han titeln "major i armén". I Ulricehamn tillhörde han de kommunala förgrundsfigurerna; ordförande i drätselkammaren, ledamot av stadsfullmäktige, landstingsman, styrelseledamot för Göteborgs handelsbanks avdelningskontor i Ulricehamn och dess direktör, ombud för Allmänna brand samt brandchef.

Wendela och David Helin

Bland olika släktsaker som jag ärvt av min mor, Ella Helin, finns 26 brev ställda till David Helin främst under hans studietid, först i Vegby, senare i Jönköping, där han tog studenten 1877. Brevet är skrivna av hans far Nils Richard, hans mor Stina och syster Anna.

(Här följer ett urval av breven från far till son.)

David Helin Wegby

Käre David!

Mamma och jag har varit sjuka nu är Anna sjuk af förkylning. Som jag såg att det var främmande på Wegby när jag reste från Borås ville jag icke resa fram. Nu sänder vi dina byxor med löjtnant Holmertz som är här. Den 18 maj börjar våra möten, rekrytmötet den 4 maj. I måndags var jag i staden och kan hälsa dig från cousinerna. Skrubba dina armar om morgnarna med kallt vatten tills de blir varma så får du icke ont af kramp. ... Din tillgivne far N.R.H. d 15/4 69.

Svensholm den 9 april 1874.

Käre David!

Tack för brevet! Här medföljer 30 Rd rmt enligt din begäran. Jag hoppas att du väl lär dig att dem ta så att du får valuta för pengarna. Igår var Olivia här samt faster

Charlott. Jag var på Bredared men kom hem kl. 5 e.m. Den 27 d:s skall jag till rekrytering i Borås; våra möten börja den 11 maj, rekrytmötet den 28 d:s. ... I tisdags var jag på kompanisamling i Säm då manskapet skulle måttagas till nya hufvudbonader m.m. Från bokbindaren har 3:ne inbundna böcker som jag betalt med 2 Rd. ... I förliden vecka var jag på Hjertsbo. Hade ämnat arrenderat Kyrkås men härads höfdingen är för dyr med arrendet. Han vill ha 600 Rd. Detta år alldeles för litet för oss att kunna leva på. Nu har jag tid att kunna söka bättre ställen.

Din tillgivne far och vän...

Svensholm d. 1/3 75

Käre David!

Tack för lampan, den fick vi på måndagen. Vi hade 15 främmande deribland moster Wolcker och fru Siedberg. De voro här till kl. 1 på natten läste och gjorde lekar. Nu har Siedberg köpt Källebacka för 78.100 kr. och Rylander de underlydande för 56.000 kr. köpet af Timmelhed blir ej något af. Nu ska Tolkensered säljas. Jag har varit där och sett på det och bjudet 15.500 kronor för det men han vill ha 18.000 – der är bra bygt. Faster Charlott har flyttat i dag i det yttre rummet som fru Frödelius hade och faster Christin föllt omkull på kyrkotrappen och slog sig mycke illa så at hon var nära döden men är nu bättre jag har varit hos henne. Moster Emeli Liljehöök vill flytta till oss men vi äro för trångbodda att taga emot henne. I nästa vecka skall jag sända pengar såvida jag får af ??? för auktion. Nu tänker jag på Ösby såvida jag får restborgen. Det var bra att det gick väl för dig i naturvetenskapen. Mamma och Anna hälsar dig genom din tillgifne far ...

Marbäck d. 18.12.95

Käre David!

Under det vi gratulera dig på din 40:de födelsedag och önska dig glädje och lycka i alla dina företag tacka vi dig och Wändela för den utmärkt rare och välkomne presenten vi blefvo slagne med häpnad blandad med stor glädje öfver den rare lampan som med respect intaget sin plats och gjort stort väsende af sig.

Nu ha vi kommit i ordning och hvar och en sak på sin plats, men ännu är målaren qvar för att komplettera det sista af sina arbeten. I söndags voro Anna och jag på Backg. såsom sällskap åt Siedbergs. Jag tror att våra rum blir varma då vi hunnit uppelda dem. Hälsa Wändela och Gösta från oss och varen oändligt välkomna julaften hit. Skjuts kommer härifrån.

Din med glädje tillgifne far...

Borås den 19/9 96

Min käre David!

I morgon åtta dagar kommer skjuts hemifrån för att hemta mig det tjenar till ingen nytta för mig att vara här då ingen förbättring märkes, jag har med svagt hopp väntat för att se om det kunde blifva något bättre men allt förgäves. Du är väl godt kommen till Marbäck när jag kommer hem. Jag badar hvarannan dag och får hvarafon massage. Det lindrar plågorna för tillfället men återkommer snart. Läkaren Doktor Söderberg gör sig ej det ringaste besvär med min sjukdom ... Jag är nu mycket ihopkrupen ty ej annat än benstommen är kvar. Magen är mycket begärlig för förstoppning derföre måste jag dagligen intaga lösningsmedel bestående af lackritspulver; min kropp är så ömm att jag frucktar resan hem blir svår. Sköterskan tror att jag icke kan blifva kvitt mina plågor utan slutar med döden. Nu farväl min gode käre David.

N.R. Helin

Gösta Magnusson, Cardellgatan 6, 114 36 Stockholm
(Texten är förkortad av redaktionen.)

Tryckta källor:

Celander, Jönköpings studenter 1864-1920.

Hallqvist, Norra Kinds kompanis indelta soldater.

Hulthander, Biografiska anteckningar från Carlberg 1792-1892.

Katalog över Skara Högre Elementarläroverk 1867-1869.

Kindvall, Ancennetets- Tour- och Adressrulla öfver Svenska Arméns under-officerare samt vederlikar 1863.

Kindvall, d:o 1868.

Svensk släktkalender, årgång 1930.

Svensk adelskalender 1892-1900.

Svenska arméns rulla. Olika årgångar.

Tvärred för och nu, utgiven av Tvärreds hembyggsförening 1988.

Ulricehamns tidning 1/6 1935. Minnesord över majoren David Helin.

Den gamla bilden

Axel Johanssons familj

Från Kicki Alvinsson i Ludvika kommer detta foto på hennes morföräldrar Karl och Attalia Johansson med alla sju barnen, Lillegården i Östra Frölunda. Kicki skriver: "Min morfar var rättare på Lillegården åren 1914-1938 och efter pensionen byggdes Åhaga. Längst bak står morfar Karl Johansson och hans hustru Attalia Johansson. Andra raden där står Axel och Jenny. På den tredje raden Astrid och Rut. Längst till vänster sonen Erik och längst till höger Lilly. Allra längst fram Gunnar, minstingen. Fotot är taget 1924. Alla är numera borta förutom min mamma Lilly. Till hösten blir hon 92 år!"

Genom Kicki Alvinsson har Kinds Forskarklubb fått tillgång till det material som hennes morbror Axel upptecknat för Folklivsarkivet i Lund. Det var ett gediget arbete att besvara arkivets långa och utförliga frågelistor. Axel vågade dessutom gå utanför listorna och förmedla sina egna iakttagelser, men var noga med att hålla sig till fakta. Kick skriver att hon själv har samlat ihop ett 30-tal pärmar med minnen från Frölunda.

Kicki Alvinsson

Björnbärsgården 1, 3 tr.

771 40 LUDVIKA

Släktforskarhjälp på biblioteken

Vi vänder oss särskilt till dig som inte är så erfaren släktforskare.

Svenljunga bibliotek: 10 och 24 oktober kl. 17.00 – 19.00.

Tranemo bibliotek: 3 och 17 oktober kl. 17.00 – 19.00.

Välkommen!

Släktforskardagar i Göteborg

2005 års släktforskardagar med förbundsstämma ägde rum i Göteborg 26 – 28 augusti. Ordförandekonferens och redaktörskurs på fredag, föredrag och utställningar på lördag och söndag. För en gångs skull hade jag möjlighet att delta i redaktörskursen, som leddes av Hans Egeskog, redaktör för Släktforskarförbundets tidskrift Släkthistoriskt Forum.

Det var mycket trevligt att träffa andra redaktörer, även webbredaktörer deltog, och få ta del av deras alster. Det visade sig att de flesta medlemsblad var väldigt lika till det yttre, antingen det var en stor eller liten förening som låg bakom. Det övergripande temat för dagens diskussioner var kvaliteten i släktforskningen. Kan man höja kvaliteten på medlemsbladen genom att flera föreningar samarbetar om en tidskrift, var en fråga. Något enigt svar kom vi inte fram till, men de flesta verkade värna om det egna medlemsbladet. En egen tidskrift värvar medlemmar, bidrar till föreningens identitet och skapar kontakt med medlemmar som bor långt bort. Samarbete skulle dock kunna medföra billigare tryckning och göra det lättare att få in material till tidningen.

Hur ska medlemsbladen distribueras, var en annan viktig fråga. Kostnaden för utskick tar oproportionerligt mycket av en förenings budget. Redaktörerna var emellertid eniga om att det är för tidigt att övergå till att skicka ut tidningen som pdf-fil via e-post. Det är för många som inte har Internet-uppkoppling och de flesta uppskattar att få en tryckt produkt i sin hand. Men de som anmäler sitt intresse borde kunna få tidningen elektroniskt.

Vi fick också lyssna till ett föredrag av Karin Edvall, författare och arkivarie på Landsarkivet i Göteborg. Hon har hittills givit ut två böcker: *De bortglömdas skuggor* och *Med den ondes hjälp*. Båda böckerna bygger på dokument ur olika arkiv och handlar om kvinnors liv. Källor som Karin använder för att komma nära forna tiders människor är t.ex. fångrullor, domböcker, sockenstämmo- och kyrkorådsprotokoll, befolkningsstatistiska tabeller och provincialläkarnas rättsmedicinska undersökningar.

Dagen avslutades med allmän information. Ny redaktör för Släktforskarförbundets nättidning Rötter är Crister Lindström. Hans ambition var att Rötter ska bli tydligare. Förbundet har tagit fram en ny grafisk profil, vilket betyder att trycksaker ska ha ett likartat utseende. Anna-Lena Hultman informerade om projektet "Namn åt de döda",

Sjuhäradsmontern med Kinds Forskarklubb, Marks Härads Släktforskarförening, Borås Släktforskarförening och Ulricehamnsbygdens Släktforskarlubb.

alltså den cd-skiva som innehåller namn på avlidna i Sverige 1947-2003. Projektet fortsätter. Hittills har ca 78 % kommit med, men flera stora församlingar släpar efter. Ambitionen är att materialet ska bli komplett och att de fel som finns ska rättas. Den som hittar enstaka felaktigheter ska anmäla detta till Carl Szabad på förbundet, tel. 08-659 31 10.

Så till slut meddelade ordförande Ted Rosvall att den 18 mars 2006 kommer att bli Släktforskningens dag. Förbundet kommer att driva en rikskampanj och det är fritt fram för föreningar att uppmärksamma dagen för att lyfta fram släktforskningen som hobby.

Ulla Hökås

Är du intresserad av statistik från gångna tider? Gå in på www.ddb.umu.se. Där finns mycket information från Tabellverket, föregångaren till Statistiska Centralbyrån.

Jag var knektatös på Öna i Uddebo

Berättat av Agnes Svensson f. Edman, nedtecknat av Görgen Karlzon.

Rasken känner de flesta till, han som var indelt soldat boende i ett torp med sin Ida och alla sina pojkar. Salomon Edman hette min pappa som också var knekt, men i mitt hem blev det enbart flickor, närmare bestämt fyra stycken. 1892 föddes jag och sedan blev det år och barn. Agnes fick jag heta och Signe, Ester, Berta blev mina systrars namn.

Ett omålat grådaskigt torp med små fönster, fast på ett idylliskt stycke mark med små åkrar och ängar upphuggna i skogen blev mitt första tillhåll som barn.

Mamma hade försökt piffa upp det inne med de små möjligheter som fanns. Några små fönsterträd var det enda som lyste upp gråfärgen inne. Tapeterna på väggarna där de satt uppe var svarta av sot av alla gånger som det rykt in. Ett ”stort” rum med en öppen spis var vårt tillhåll, där vi åt, sov och alla andra vardagssysslor skulle göras. Möbleringen var inte mycket att skryta om, bord, några stolar och två utdragssoffor. I murstocken bredvid öppna spisen fanns en ugn och längst ute i den fanns en hålighet som kallades för gruva, där kunde mamma torka våra blöta kläder. Ovanför spisen var det upphängt en käpp som man hängde upp brödkakor och paltbröd på. Den käppen brukade kallas för gällan. Golvet var som i alla andra ställen av trä och det skurades så vitt som möjligt av mamma. Då man inte hade råd att använda såpa så tog man sand i stället. Det fanns faktiskt en spis i ett litet utrymme, men den kunde aldrig användas så all mat iordninggjordes över den öppna spisen i allrummet. Det hade en gång också funnits en farstu men den hade pappa spikat igen så att nu användes den som ett utrymme att förvara smutskläder i.

Potatis, sill och fläsk

Vi hade också en liten ladugård som innehöll en ko, i bästa fall en gris och två hönor. Det var för övrigt nog väldigt svårt att vara gris hemma hos oss, då det sällan blev något kvar ifrån matbordet. Vår kost bestod antingen av salt sill och potatis eller salt fläsk och potatis. Det var ett ganska torftigt liv man levde, men det var ändå ganska innehållsrikt. Exempelvis kunde man när man gått och lagt sig studera djurlivet som fanns längs väggarna, kackerlackorna kom nämligen fram när det mörknade, och man kunde då se dem spatsera upp och ner längs väggarna i skenet av den enda ljuskälla som vi hade, och det var en liten fotogenlampa. Ja, vi hade faktiskt en annan lampa också och det var en stormlykta

som vi hade när vi behövde besöka dasset. Dasset besöktes inte så mycket efter mörkrets inbrott utan man försökte hålla sig så länge som möjligt. Dasset var nämligen beläget en bra bit ifrån stugan intill ladugården, och det var inte så trevligt att gå i mörkret och kanske i snöyra som svepte kring benen. Nej, då var det bättre att ligga och trängas i soffan och dra lakanet, ja, det fanns bara ett, över ansiktet och krypa närmare den syster som låg närmast så man kunde hålla sig varm. Ibland kunde det vara så kallt när man vaknade på morgonen så vattnet i spannen hade frusit.

50 öre/veckan

Pappa var knekt från 1890 och hade då en lön från kronan på femtio öre per vecka. Ibland kunde han jobba extra i skogen och få någon krona extra. När jag var tolv år fick jag följa med ut i skogen för att hjälpa pappa att dra timmersvansen. Vid dessa tillfällen fick jag låna pappas gamla läderstövlar och det tyckte jag var så roligt för annars så var ju träskon det enda skoplagg som fanns sommar och vinter. Att skolan fick sitta emellan de dagar som jag hjälpte pappa var det ingen som tog hänsyn till. Skolan började jag vid sju års ålder och då gick jag varannan dag. De första åren fick jag gå till skolan i Uddebo som låg cirka tre kilometer från mitt hem. Problemet var att det rann en å mellan skolan och hemmet, men det löstes genom att det bodde en gammal farbror vid ån, och han rodde över mig på morgonen och hämtade mig på eftermiddagen. Efter några år var jag tvungen att gå i skolan som låg i Tranemo. Dit var det en mil som jag var tvungen att traska morgon och kväll. Mörkt på morgonen när man gick till skolan och mörkt när man gick därifrån var det på vintern, så någon mörkrädsla fick man inte ha då stigen slingrade sig fram i storskogen. Hade man tur någon gång kunde man få åka med en oxskjuts.

Att pappa var knekt fick man veta i olika sammanhang, då jag tror att det var ett av de lägsta steg i samhället som man kunde komma, utnyttjades detta av många. Det hette som oftast när det var något, ”bara en knektatös”.

Rotebönder

De rotegårdar som skulle se till att vi kunde överleva var Järphult och Ögården från Tranemo och patron Claesson från Uddebo. Lika illa behandlade av rotebönderna som Raskens blev hände inte hos oss, utan de gjorde vad de skulle göra. Någon hade till uppgift att plöja och harva

medan andra skulle skörda. Ved skulle också ses till att vi hade, men det brukade för det mesta bli vi töser som fick gå till skogen och hämta torra träd och grenar som vi sedan släpade hem på en släde.

En gång om året var det syn och det var kapten Mannerfeldt och kapten Ugglå som med sina fina uniformer påtagna och raka i ryggen kom ridande på sina hästar. Deras uppgift var att titta på stugans skick, men jag tror aldrig att jag såg dem stiga av sina hästar, utan de gjorde ett varv kring stugan och så gav de sig iväg igen till något av de andra knektatorpen. De knektar som bodde närmast oss var Falk i Kråketorpet, Ryberg i Urshult och Stål i Totebo. Samtliga dessa låg i Ullasjö socken. Det hände titt som tätt att vi barn fick springa med order till dessa ställen.

Det var inte bara synen som var en gång om året, utan också det obligatoriska mötet på Fristad hed. Då var det ett fejande innan det bar iväg. Uniformen skulle göras iordning och då särskilt knapparna skulle putsas blanka med en anordning som kallades för trippel. Stövlarna skulle skina så man kunde spegla sig i dom. Ränseln skulle rullas på ett visst sätt så att den blev en fin ryggbelastning.

Spritproblem

Lika prydliga som när de åkte var de knappast när de kom hem. De pengar de hade fått under mötet, gick för det mesta åt till sprit, och det mesta av den hade de redan fått innanför västen när de kom hem. Det hände att de var så berusade när de kom till Svenljunga (när det hade blivit järnväg dit) att de lastades direkt över till hästskjutsar som kollin och fraktades hem. Jag minns särskilt en gång så pappa blev hemskjutsad med en som samtidigt hade kalk på lasset. Ja, ni kan själva räkna ut hur han såg ut när han kom hem i sin uniform.

Tyvär var det väl så att det dracks alltför ofta sprit i knektatorpen, och det gjorde väl i sin tur att den fattigdom som rådde blev ännu större. Humöret var inte alltid det bästa heller när pappa var berusad, så det hände att mamma fick ta med oss flickor ut i skogen tills pappa hade nyktrat till.

En enda fest

Det var inte något stort umgänge som mina föräldrar hade, och jag kan faktiskt bara komma ihåg en fest som jag var med på som barn. Det var ett hopalägg där varje familj bidrog med tjugofem öre så att det kunde bli litet granna mat och dricka. Ett munspel var enda instrumentet som erbjöds till dansen. Musikanten hade sin plats på

kanten till öppna spisen och ju längre det led på kvällen ju oftare gjorde han besök i askan då han hade litet svårt med balansen. I fönstren tittade nyfikna gummor in för att kanske få något att skvallra om. Om festen var hos August i Erikslund eller hos Johan i Ringhestra kommer jag inte ihåg. Dessa båda var torpare hos patron Claesson och var de vi hade som goda vänner.

Ja, så förflöt livet på ett knektatorp med ömsom glädje och ömsom sorg. År 1911 slutade pappa som knekt och fick en pension på 400 kronor per år. Vi töser skingrades på så sätt att två blev kvar i bygden och två av oss flyttade in till ”stan”. De knektatorp som fanns är nu för det mesta nedruttnade, och därför är det särskilt roligt att jag haft tillfälle att besöka soldattorpet på I 15, och där jag faktiskt fann saker från mitt eget föräldrahem.

Till sist vill jag bara tacka dem som lägger ner arbete på att ta vara på gamla minnen i form av saker, kort och andra ting så att det arbete som lades ner av våra förfäder inte bara försvinner och glöms bort, utan att det finns kvar för generationerna efter oss.

Texten är tidigare publicerad i Älvsborgaren 1977:2. Den har förmedlats till Kindsforskaren av Stig Bergehall.

Bok om Uddebo samhälle

I två år har en studiecirkel med gamla uddebobor samlat material till en bok om Uddebo samhälle. Syftet har varit att dokumentera samhället och dess historia t.ex. föreningsliv (Uddebo hade 35 föreningar) textilhistoria och inte minst fakta om släkten Claesson, grundare av Uddebo väveri. I Uddebo fritidsgård har studiecirkeln gjort en utställning som visar något av det material som samlats in.

Nu i höst ska en kommitté börja arbetet med att sammanställa materialet till en bok som beräknas omfatta drygt 200 sid. med bilder. Eldsjälen i sammanhanget är Stig Bergehall, född i Uddebo men numera bosatt i Borås. Den som vill bidra med bilder eller gamla minnen kan ta kontakt med Stig.

Stig Bergehall, Megastigen 2, 507 43 Borås.

Tel. 033-12 49 39

Besök bokmässan i Göteborg den 30 sept.- 2 okt.

Här finns mycket av intresse för oss som gillar historia och släktforskning. I Släktforskarförbundets monter kan du inhandla böcker och cd-skivor eller bara träffa likasinnade.

Program hösten 2005

Kinds forskarklubb

14 september kl. 18.30 på Svenljunga bibliotek.
Vad kan biblioteket erbjuda släktforskaren?
Personalen visar hjälpmedel för släktforskare.
Demonstration av cd-skivor.

30 september-2 oktober. Bokmässan i Göteborg.

3 oktober kl. 17.00-19.00
Forskarhjälp på Tranemo bibliotek.

8 oktober. Släktforskardag på Borås stadsbibliotek.
Föredrag, bokbord, utställningar.

10 oktober kl. 17.00-19.00
Forskarhjälp på Svenljunga bibliotek.

17 oktober kl. 17.00-19.00
Forskarhjälp på Tranemo bibliotek.

22 oktober kl. 14.30 i Uddebo fritidsgård.
Torp och torpare. Föredrag av Örjan Hill.

24 oktober 17.00-19.00
Forskarhjälp på Svenljunga bibliotek.

November – december. Julfest. Tid och plats
annonseras.

Westbo-Mo forskarförening

Lördag 1 oktober kl. 10-15. Öppet hus i Reftele.
Inget fast program utan fritt fram för forskning och
umgänge.

Torsdagen 20 oktober kl. 19 på museet i Reftele.
Lars-Olof Magnusson från Hestra berättar om
Västgöta lagsagas gränser, som han skrivit en bok om.

Tio jungfrur med fem jungfrurs hjälp, kläda av
och på varandra. (Strumpstickorna)

Va ä dä som har så många ögen, som alla
Nittorpa söer (får)? (Ett grynsåll)

Nedtecknat för Västsvenska Folkminnesarkivet
av Gunda Carlsson, Södra Åsarp, 1934.

Marks härads släktforskarförening

Anbyte
Den 22 oktober, kl 14.00 träffas vi för vanlig
anbytarträff kl.14.00 i Kinnaborgssalen, Kinna
kommunalhus.

Microkort, läsare, datorer m.m. på plats.
Kaffeservering, bokbord och lotteri.
Välkomna med era forskarproblem.

Julens bröd och mattraditioner
Lördagen den 19 november 2005 får vi besök av
mathistoriker Barbro Östlund.
Plats: Kinnaborgssalen i Kommunhuset
Tid: 14.00

Borås släktforskarförening

Onsdag 21 september kl 18:30
Ämne: Livets högtider. Födas – Leva – Dö
Medverkande: Åke Asmundsson, Lund. Hembygds-
och folklivsforskare.
Gillesalen Gustav Adolfs församlingshem

Söndag den 25 september kl. 10:45-16:00
Bokloppmarknad i Kulturhusets entréhall.

Onsdag den 19 oktober kl. 18:30
Ämne: Borås och omlandet – utveckling under 400 år.
Medverkande: Christer Ahlberger, Göteborg.
Professor i historia vid Göteborgs universitet.
Gillesalen Gustav Adolfs församlingshem

Onsdag den 16 november kl. 18:30
Ämne: Dialekt från Västergötland.
Medverkande: Göran Stenbäcken, Borås.
Gillesalen Gustav Adolfs församlingshem

Lördagen den 1/10 arrangerar DIS-VÄST en träff på
Onsala där vi visar Onsala kyrka, Onsala Båt- och Sjö-
fartsmuseum, Onsala Vagnmuseum samt
Knaparydsstugan. Alla är hjärtligt välkomna, man be-
höver inte vara aktiv släktforskare för att komma. Man
kan bli. All information om mötet finner du på DIS-
VÄSTs hemsida www.dis-vast.o.se, klicka på Onsala
Kyrka i löpsedel. Vi hoppas att du vill informera med-
lemmarna i din förening om denna aktivitet. Ju fler vi blir,
desto roligare blir det. Har du funderingar och frågor,
kontakta undertecknad.

Hälsningar Kent Jiresjö tel 0300-60523